

שער כג : גזרות אחרות

Portique 23 : autres catégories de verbes

Dans ce portique il est question de deux catégories de verbes : celles des racines à quatre lettres radicales (en hébreu מְרַבְּעִים) et celles des racines composées de plusieurs des catégories précédentes (en hébreu מְרַבְּבִים).

Les מְרַבְּעִים.

Cette première catégorie n'existe qu'aux conjugaisons à דְּגִשׁ : פִּעֵל, הִתְפַּעֵל, פִּעַל.

On note quelques exceptions :

פִּעַל : יִפְּיָהּ, être très beau, נִאֲוָה, être beau, צִמְרָמַר, frissonner, שָׁאֵן, vivre paisiblement, שִׁפְרָפַר, luire.

הִתְפַּעֵל : הִתְאַצְּבֵעַ, pointer du doigt.

Ces racines à quatre lettres proviennent généralement des formations suivantes.

1) Mots étrangers. Exemples : אִלְתָּר, il improvisa, קִטְרַג, il accusa, אֲרִגֵּן, organiser, טֵלְפֹן, il téléphona.

2) פִּעֵלֶל. La troisième lettre radicale est répétée. Exemples : אֲנַפֵּף, il nasilla, צִחֲקַק, il pouffa, סִחָרַר, il tournoya, אֲבַקַּק, il pulvérisa.

3) פִּלְפֵל. La base à deux lettres est répétée une seconde fois. Exemples : פִּטְפֵט, il bavarda, דִּלְדֵל, il diminua, דִּפְדֵף, il feuilleta, מִלְמֵל, il balbutia.

4) אֲפִעֵל. Un 'Alef prosthétique se place devant la racine. Exemples : אֲבַחַן, il diagnostiqua, אֲזַכֵּר, il se référa, אֲזַרַח, il naturalisa, אֲחַזַק, il entretint, אֲכַזֵּב, il déçut.

5) פִּרְעֵל. Un Resh s'intercale entre la première et la seconde radicale. Exemples : כִּרְסַם, il rongea, שִׁרְבֵט, il étira.

6) Onomatopées. Exemples : זִמְזַם, il bourdonna, רִשְׁרֵשׁ, il froufrouta.

7) שִׁפְעֵל. D'origine akkadienne, cette conjugaison en hébreu post-biblique et surtout moderne correspond au re- du français : relire. Exemples : שִׁנְטַע, il replanta, שִׁחֲזַר, il reconstitua, שִׁכְפַּל, il reproduisit.

8) תִּפְעַל. Exemples : תִּרְגַּל, *il exerça*, תִּדְרֹךְ, *il donna des instructions*, תִּשְׁבֵּץ, *il encastra*.

9) D'autres noms. Exemples : חִשְׁמַל, *il électrifia*, כִּבְּתָה, *il boutonna*, תִּרְבֵּת, *il civilisa*,

Il n'est cependant pas toujours possible de déterminer cette origine.

Exemple : טִאָטָא, *il balaya*.

Nous allons maintenant comparer la conjugaison des מְרַבְּעִים avec celle des שְׁלֵמִים.

עָבַר, פִּעַל

שְׁלֵמִים	פְּרָסָם, <i>publier</i>
לְפָדְתִּי	פְּרָסְמָתִי
לְפָדְתָּ	פְּרָסְמָתָּ
לְפָדְתָּ	פְּרָסְמָתָּ
לְפָדְתָּ	פְּרָסְמָתָּ
לְפָדְתָּ	פְּרָסְמָתָּ
לְפָדְתָּ	פְּרָסְמָתָּ
לְפָדְתָּ	פְּרָסְמָתָּ
לְפָדְתָּ	פְּרָסְמָתָּ
לְפָדְתָּ	פְּרָסְמָתָּ
לְפָדְתָּ	פְּרָסְמָתָּ

בִּינוּנִי, פִּעַל

מְלַמֵּד	מְפָרְסָם
מְלַמֵּדְתִּי	מְפָרְסָמָתִי
מְלַמֵּדְתָּ	מְפָרְסָמָתָּ
מְלַמֵּדְתָּ	מְפָרְסָמָתָּ
מְלַמֵּדְתָּ	מְפָרְסָמָתָּ

¹Il existe une autre forme possible : מְלַמֵּדָה, מְפָרְסָמָה.

עֲתִיד, פֻּעַל

אֶלְמֹד	אִפְרָסֶם
תֵּלְמֹד	תִּפְרָסֶם
יִלְמְדוּ	יִפְרָסוּ
נִלְמְדוּ	נִפְרָסוּ
תֵּלְמְדוּ	תִּפְרָסְמוּ
תֵּלְמְדוּהָ	תִּפְרָסְמֶנָּה
יִלְמְדוּהָ	יִפְרָסְמוּהָ

צִוּוּי, פֻּעַל

לְמֹד	פִּרְסֶם
לְמְדֵי	פִּרְסְמֵי
לְמְדוּ	פִּרְסְמוּ
לְמְדוּהָ	פִּרְסְמֶנָּה

מְקוּר, פֻּעַל

לְמֹד	פִּרְסֶם
לְלֹמֵד	לְפִרְסֶם
מִלְמֹד	מִפְרָסֶם

עָבַר, פָּעַל

שְׁלָמִים	פָּרְסָם <i>être publié</i>
כָּבַדְתִּי	פָּרְסַמְתִּי
כָּבַדְתָּ	פָּרְסַמְתָּ
כָּבַדְתָּ	פָּרְסַמְתָּ
כָּבַד	פָּרְסָם
כָּבַדְהָ	פָּרְסַמְהָ
כָּבַדְנוּ	פָּרְסַמְנוּ
כָּבַדְתֶּם	פָּרְסַמְתֶּם
כָּבַדְתֶּן	פָּרְסַמְתֶּן
כָּבְדוּ	פָּרְסְמוּ

בִּינוּנִי, פָּעַל

מְכַבֵּד	מְפָרְסֵם
מְכַבְּדְתִּי	מְפָרְסַמְתִּי
מְכַבְּדִים	מְפָרְסַמִּים
מְכַבְּדוֹת	מְפָרְסַמּוֹת

עָתִיד, פָּעַל

אֶכְבֵּד	אֶפְרַסֵּם
תְּכַבֵּד	תְּפָרְסֵם
תְּכַבְּדִי	תְּפָרְסַמִּי
יְכַבֵּד	יְפָרְסֵם
יְכַבֵּד	יְפָרְסֵם
תְּכַבְּדוּ	תְּפָרְסַמוּ
תְּכַבְּדֶנָּה	תְּפָרְסַמְנָה
יְכַבְּדוּ	יְפָרְסְמוּ

L'infinitif absolu est פָּרְסוּם.

¹ Il existe une autre forme possible : מְכַבְּדָה, מְפָרְסַמָּה.

עָבַר, הִתְפַּעֵל

שְׁלָמִים	הִתְפָּרְסָם <i>devenir célèbre</i>
הִתְלַמְּדִי	הִתְפָּרְסְמִי
הִתְלַמְּדָה	הִתְפָּרְסְמָה
הִתְלַמְּדוּ	הִתְפָּרְסְמוּ
הִתְלַמֵּד	הִתְפָּרְסֵם
הִתְלַמְּדֵה	הִתְפָּרְסְמֵה
הִתְלַמְּדוּ	הִתְפָּרְסְמוּ
הִתְלַמְּדוּם	הִתְפָּרְסְמוּם
הִתְלַמְּדוּן	הִתְפָּרְסְמוּן
הִתְלַמְּדוּי	הִתְפָּרְסְמוּי

בִּינוּנֵי, הִתְפַּעֵל

מִתְלַמֵּד	מִתְפָּרְסֵם
מִתְלַמְּדָה	מִתְפָּרְסְמָה
מִתְלַמְּדִים	מִתְפָּרְסְמִים
מִתְלַמְּדוֹת	מִתְפָּרְסְמוֹת

עָתִיד, הִתְפַּעֵל

אֶתְלַמֵּד	אֶתְפָּרְסֵם
תִּתְלַמְּדִי	תִּתְפָּרְסְמִי
תִּתְלַמְּדָה	תִּתְפָּרְסְמָה
תִּתְלַמְּדוּ	תִּתְפָּרְסְמוּ
יִתְלַמֵּד	יִתְפָּרְסֵם
נִתְלַמְּדֵה	נִתְפָּרְסְמֵה
תִּתְלַמְּדוּ	תִּתְפָּרְסְמוּ
תִּתְלַמְּדוּם	תִּתְפָּרְסְמוּם
תִּתְלַמְּדוּן	תִּתְפָּרְסְמוּן
תִּתְלַמְּדוּי	תִּתְפָּרְסְמוּי

Il existe une autre forme possible : מהתפרסמה, מהתלמדיה.

צווי, התפעל

התלמד	התפרטם
התלמדי	התפרטמי
התלמדו	התפרטמו
התלמדנה	התפרטמנה

מקור, התפעל

התלמד	התפרטם
להתלמד	להתפרטם
מהתלמד	מהתפרטם

Pour conclure, il existe quelques racines qui ont plus de quatre lettres, souvent par répétition des deux dernières radicales ou à partir de substantifs :

התאשכנז, *flirter*, התארגמן, *s'empourprer*, אשכנז, *ressembler à un ashkénaze*, devenir ashkénaze, התמרמר, *se consumer*, תמרמר, *pâlir*, תגרוך, *télégraphier*, טלגרוך, *être télégraphié*, יפיפה, *être très beau*, סחרחר, *faire tourner*, סגדלר, *travailler comme cordonnier*, סנכרן, *synchroniser*, יפלרטט, *flirter*, צמרמר, *frissonner*, שחרחר, *devenir noirâtre*, ששטנו, *hybrider*, שפרפר, *luire*.

Voici la plupart des racines מרבעים :

אבגד, *épeler*, אבגד, *être épilé*, אבום, *agrafer*, אבום, *être agrafé*, אבחן, *diagnostiquer*, אבחן, *être diagnostiqué*, אבטח, *assurer*, אבטח, *être assuré*, אבקק, *pulvériser*, התאבקק, *être pulvérisé*, אגרף, *serrer*, אגרף, *avoir les poings serrés*, התאגרף, *boxer*, אדוה, *onduler*, אדוה, *être ondulé*, אהבהב, *flirter*, אוזו, *marcher au pas de l'oie*, אורר, *aérer*, אורר, *être aéré*, התאורר, *s'aérer*, אושש, *crépiter*, אזכר, *mentionner*, אזכר, *être mentionné*, אזמל, *disséquer*, אזרח, *naturaliser*, התאזרה, *s'intégrer*, התאחנה, *fraterniser*, אחזק, *entretenir*, אחזק, *être entretenu*, אחסן, *emmagasiner*, אחסן, *être emmagasiné*, אטאט, *ralentir*, אכזב, *decevoir*, אכזב, *être déçu*, אכזר, *bestialiser*, אכזר, *être bestialisé*, התאכזר, *se conduire cruellement*, אכלס, *peupler*, אכלס, *être peuplé*, התאכלס, *se peupler*, אכסן, *héberger*, אכסן, *être hébergé*, התאכסן, *se loger*, אלחח, *diffuser par radio*, אלהט, *être diffusé par radio*, אלחש, *anesthésier*, אלחש, *être anesthésié*, אלמן, *rendre veuf*, התאלמן, *devenir veuf*, אלמח, *immortaliser*, אלחר, *improviser*, אלחר, *être improvisé*, אמבט, *baigner*, התאמבט, *se baigner*, אמלל, *rendre malheureux*, אמלל, *être malheureux*, התאמלל, *devenir malheureux*, אמרק, *américaniser*, התאמרק, *s'américaniser*, אנפף, *nasaliser*, אנקל, *accrocher*, אנקל, *être*

¹Sans Dagesh dans le Pé.

accroché, אסלם, islamiser, התאסלם, s'islamiser, אפיין, caractériser, אפיין, être caractérisé, התאפיין, se caractériser, אפלל, obscurcir, אפלל, être obscurci, התאפלל, s'obscurcir, אפןן, modeler, אפסר, attacher à la longe, אפסר, être attaché à la longe, אפשר, rendre possible, אפשר, התאפשר, devenir possible, אצבע, user des doigts, האצביע, pointer du doigt, אקדם, préluder, אקלם, acclimater, אקלם, être acclimaté, התאקלם, s'acclimater, התארגמן, s'empourprer, ארגן, organiser, ארגן, être organisé, התארגן, s'organiser, התארמל, devenir veuf, התאשכל, se former en grappe, אשכנו, ressembler à un ashkénaze, התאשכנו, devenir ashkénaze, אשפו, hospitaliser, אשפו, être hospitalisé, אשרר, ratifier, אשרר, être ratifié, אחגר, défier, ברחן, faire le clown, התברלח, se cristalliser, בזבו, gaspiller, בזבו, être gaspillé, התבזבו, se gaspiller, בטבט, enfler, התבטבט, s'enfler, התבטגן, s'arrondir, בכבד, pleurnicher, בכין, larmoyer, בלבבל, embrouiller, בלבבל, être confus, התבלבל, s'embrouiller, התבלגן, être en désordre, התבלמס, devenir boulimique, בלעד, particulariser, בלעד, être particularisé, במבם, fredonner, בנאם, internationaliser, בנאם, être internationalisé, בסבס, parler en basse, בעבע, bouillonner, בעטט, ruer de tous côtés, בצבץ, percer, בקבק, glouglouter, התברגז, se mettre en colère, התברגן, s'embourgeoiser, ברוג, accoupler, ברזל, ferrer, ברזל, être ferré, התברין, devenir brutal, ברסם, tanner, ברסם, être tanné, בשלל, blanchir, בשלל, être blanchi, גבגן, courber, גבגן, être courbé, התגבגן, se pelotonner, גבשש, bosseler, גבשש, être bosselé, התגבשש, se bosseler, גונן, nuancer, גונן, être nuancé, התגונן, se nuancer, גזגז, tondre, גחגח, donner de la corne, גחלל, allumer, התגחלל, briller comme un charbon, גלגל, rouler, גלגל, être roulé, התגלגל, se rouler, גלגן, galvaniser, גלגן, être galvanisé, התגלגן, ondoyer, גלמדר, délaissier, התגלמדר, devenir solitaire, גמגם, bégayer, גמגם, devenir bègue, גמטר, faire de la Guematria, גמטר, être objet de Guematria, גנדר, parer, גנדר, être paré, התגנדר, se parer, געגע, languir, התגעגע, se languir, גרבב, mettre des chaussettes, גרבב, avoir des chaussettes, גרגר, gargariser, התגרגר, se gargariser, גררד, grattouiller, גררד, tailler, גררד, être taillé, גרען, dénoyauter, גרען, être dénoyauté, גשגש, bruire, התגשגש, s'agiter, דבבלל, raréfier, דבבלל, être raréfié, הודבלל, s'effiler, הדגדג, chatouiller, הדגדג, être chatouillé, התדגדג, se chatouiller, דהרר, galoper, דכדך, déprimer, דכדך, être déprimé, התדכדך, se décourager, דלדל, affaiblir, דלדל, être affaibli, הדלדל, s'affaiblir, דלטר, calomnier, דמדם, rêvasser, דמדם, être flou, הדמדם, se mettre à rêvasser, דפדף, feuilleter, הדפדף, être feuilleté, דפלם¹, diplômer, דפלם, être diplômé, דפקק, tapoter, דפתר, noter, דפתר, être noté, דקדק, être strict, דקדק, être vérifié strictement, דקדק ou התדקדק, être réduit en miettes, דקטר, devenir docteur, דקלם, déclamer, דקלם, être déclamé, דקרר, piquer, דקרר, être piqué, דרבן, éperonner, דרבן, être éperonné, התדרבן, s'empresser, דרדק, infantiliser, דרדק, être infantilisé, התדרדק, devenir enfantin, דרדר, rouler, דרדר, être roulé, התדרדר ou הדרדר, dégringoler, דשדש, piétiner, התדשדש, patauger, הבהב, roussir, הבהב, être roussi,

¹ Avec Dagesh dans le Pé.

התהבהב, scintiller, הדהד, התהדהד, résonner, הדיט, rendre vulgaire, התהדיט, devenir vulgaire, הלקט, donner à manger, המהם, murmurer, התהמהם, rugir, הנדיט, métrer, הנה, être métré, הנהן, acquiescer, הרהר, méditer, הרהר, être médité, התהרהר, venir à l'esprit, זהרר, briller, זחלל, se faufiler en rampant, זכוד, purifier, זכוד, être purifié, זלזל, dédaigner, זלזל, être méprisé, הזדלזל, s'avilir, זלעף, terrifier, זלעף, être terrifié, זמזם, bourdonner, זמזם, הזדמזם, être fredonné, זמרר, chantonner, זמרר, être chantonné, זעזע, ébranler, זעזע, être ébranlé, זרנוף, couler, הזדנוף, s'écouler, חברח, socialiser, חורור, pâlir, חטחט, fureter, התחטחט, se vautrer, חטמם, nasiller, חככח¹, se râcler la gorge, חכלל, teindre de rouge, חכלל, être teint de rouge, התחכלל, rougir, חלזן, enrrouler, התחלזן, s'enrouler, חלחל, faire trembler, חלחל, trembler, התחחלחל, se mettre à trembler, חמצן, oxyder, חמצן, être oxydé, התחמצן, s'oxyder, חמרמר, se consumer, חמרמר, rendre matérialiste, חנחן, agrémenter, התחנחן, minauder, חנקן, azoter, חנקן, être azoté, חספס, rendre rugueux, חספס, être rugueux, התחחספס, devenir rugueux, חצחץ, orienter, חצחץ, trompeter, חרבן, gâcher, חרבן, être gâché, התחרבן, faire fiasco, חרחר, grogner, התחרחר, ronchonner, חשבן, compter, חשבן, être compté, התחשבן, prendre en compte, חטאט, balayer, חטאט, être balayé, טחה, tirer, טחטח, crépiter, טכסס, machiner, טכסס, être machiné, טלגרה, télégraphier, טלגרה, être télégraphié, טלטל, balloter, טלטל, être balloté, הטלטל, vagabonder, טלפן², téléphoner, טלפן, être téléphoné, הטלפן, se parler au téléphone, טמטם, rendre stupide, טמטם, être stupide, הטמטם, devenir stupide, טפטף, dégouliner, טפטף, planer, טקטק, taper, טקטק, être tapé, טרחן, importuner, טרטן, chevaucher, טרטף, déverser, טרט, être estompé, טשטש, estomper, טשטש, être estompé, השטשט, s'estomper, ידלל, iouler, יליל, se lamenter, יפיפה³, être très beau, יפיף, embellir, התיפיף, s'embellir, כדרר, dribbler, כדרר, être dribblé, כנון, ajuster, כנון, être ajusté, כזבן, mentir, כחכח, crachoter, התכחכח, avoir un accès de toux, התכחלל, bleuir, כלכל, nourrir, כלכל, être nourri, התכלכל, trouver sa subsistance, כנכן, approuver, כננר, gratter du violon, כסכס, froter, כסכס, être frotté, כעכע, tousoter, כפתח, boutonner, כפתח, être boutonné, התכפתח, se boutonner, כרבב, envelopper, כרבב, être enveloppé, התכרבב, s'envelopper, כרטס, mettre en fiche, כרטס, être mis en fiche, כרבב, encadrer, כרבב, être encadré, כרנב, teindre en jaune orangé, כרנב, être teint en jaune orangé, התכרנב, devenir jaune orangé, כרנר, danser, כרנר, être dansant, התכרנר, se trémousser, כרמו, donner un coup de poing, כרסם, ronger, כרסם, être rongé, כשכש, remuer, התכשכש, se trémousser, כתבב, écrivaitter, לבלב, bourgeonner, לבלב, être fleuri, התלבלב, s'épanouir, לבב, être cleric, לגלג, railler, לגלג, être raillé, להטס, faire des tours de passe-passe, התלהלה,

¹Avec un Dagesh dans le premier Kaf.

²Sans Dagesh dans le Pé à l'oral.

³Ne s'utilise qu'au passé Qal.

folâtrer, לחלח, humecter, לחלח, être humecté, החלחלח, s'humecter, לחשש, chuchoter, החלחשש, murmurer, לכלך, salir, לכלך, être sali, החלכלך, se salir, לכסן, obliquer, לכסן, être obliqué, החלכסן, s'obliquer, ללין, tourner en spirale, למלם, grommeler, לסטם, piller, לסלם, mâcher, לעלע, להלעלע, bégayer, לפלף, larmoyer, לפלף, être en larmes, החלפלף, s'entasser, לצלץ, se moquer, לקלק, lécher, החלקלק, se pourlécher, לשלש, fienter, החלשש, dégoûliner, לשנן, papoter, מגמג, faire fondre, החמגמג, fondre, מגנט, aimer, מגנט, être aimanté, מדרג, disposer en terrasse, מדרג, être disposé en terrasse, החמדרן, descendre en pente, מהמה, ralentir, מהמה, être ralenti, החמהמה, s'attarder, מוזמו, gâter, מוזמו, être gâté, החמוזמו, se gâter, מוזמט, divertir, החמוזמט, se divertir, החמוזרח, s'orienter, מחור, recycler, מטמט, ébranler, מטמט, être ébranlé, החמטמט, s'effondrer, מכמך, écraser, החמכמך, être écrasé, מלכד, piéger, מלמל, balbutier, החמלמל, être balbutiant, ממזר, abâtardir, החממזר, s'abâtardir, מסחר, commercialiser, מסחר, être commercialisé, מסכן, appauvrir, החמסכן, s'appauvrir, מססם, dissoudre, מססם, être dissout, החמססם, se dissoudre, מסמר, clouer, מסמר, être cloué, מספר, numéroter, מספר, être numéroté, החמערב, s'occidentaliser, מפתח, indexer, מפתח, être indexé, מצמץ, sucer, החממצמץ, se pourlécher, מקמק, faire pourrir, מקמק, החמקמק, se spécialiser, מרכז, centrer, מרכז, être centré, מרמר, irriter, מרמר, être irrité, החמרמר, récriminer, מרפק, pousser du coude, משטר, discipliner, החמשטר, se donner l'air intellectuel, משכן, hypothéquer, משכן, être hypothéqué, החמשכן, être pris en gage, משמע, discipliner, משמע, être discipliné, משמש, tâter, משמש, être tâté, החמשמש, se laisser tâter, נאוה, être beau, נדנד, balancer, נדנד, être balancé, החתננדה, se balancer, החתננה, dégénérer, נחרר, ronfler, גחשל, agiter, גטרק, sténographier, גטרק, être sténographié, גמנם, somnoler, גמנם, être somnolent, החנמנם, s'assoupir, נמרר, tacheter, נמרר, être tacheté, גסין, expérimenter, גסין, être expérimenté, נענע, secouer, נענע, être secoué, החנענע, s'agiter, גפנף, agiter, החנפנף, s'agiter, נצנץ, étinceler, החנצנץ, perforer, נקבב, être perforé, נקדר, pointiller, נקדר, être pointillé, גרמל, normaliser, נשפף, respirer lourdement, סבסב, faire une embardée,¹ סבסד, subventionner, סבסד, être subventionné, סגנן, styliser, סגנן, être stylisé, סגסג, faire un alliage, סגסג, être fait en alliage, סחרחר, faire tourner, סחרר, faire tourner, החסתחרר, tourner, סכסך, provoquer, סכסך, être provoqué, החסתכסך, se disputer, סכרר,² sucrer, סכרר, être sucré, סלסל, onduler, סלסל, être ondulé, החסתלסל, s'onduler, סלעם, détruire, סלעם, être détruit, סמרר, river, סמרר, être rivé, סנגר, plaider, סנדל, chausser, סנדל, être chaussé, סנדלר, travailler comme cordonnier, סגדק, parrainer, סגור, aveugler, סגור, החסתגור, être aveuglé, סנכרן, synchroniser, סנסן, zézayer, סנקר, donner un coup de poing, סנתחו, synthétiser, סנתחו, être synthétisé, ססגן, barioler, ססגן, être bariolé, ספספ, arracher, ספסר, trafiquer, ספרר, hispaniser, החסתפרר, s'hispaniser,

¹ Avec un Dagesh dans le Bet.

² Avec un Dagesh dans le Kaf.